

‘Simsalabim’ of een straatje erbij?

door HENRI BEUNDERS

Het was ooit de slogan van de Amsterdamse juwelier B. Kan: ‘Wat Kan kan, kan Kan alleen.’ Later gebruikte de gelijknamige achternaam hem, met de voornaam Wim, die slechts woorden verkocht. Loe Lap verkocht legerdumpartikelen in dezelfde Reguliersbreestraat als B. Kan zijn sieraden. Een leuke verkooplogan van Loe was: ‘Als de parachute niet opengaat, komt u maar terug.’ Deze twee ‘Kannen’ bestaan niet meer, en Loe Lap evenmin. Maar het woord ‘kan’ leeft voort. En hoe. Het komt uit de mond van alle politici die graag premier willen worden.

Pim Fortuyn was de eerste die in 2002 zo brutaal was te roepen dat hij premier wilde worden, omdat de paarse kabinetten ‘puinhopen’ hadden achtergelaten. Ik heb een plank vol Kan-boeken. Als mijn plank me niet bedriegt, kwam Wouter Bos in 2006 voor het eerst met ‘kan’ op de proppen, in zijn zeer leeswaardige boek *Dit land kan zoveel beter*. Het woord ‘wil’ komt direct na het woord ‘kan’. Dus in het verkiezingspamflet *Wat Wouter wil* heet het: ‘Ik wil een trotse natie leiden, geen bange.’

Voor me liggen nu drie boeken, van politici die de afgelopen weken met elkaar de weg naar de toekomst van ons land wilden uitstippelen: Rob Jetten, Henri Bontenbal en marsleider Sybrand Buma. In 2017 publiceerde de laatste *Tegen het cynisme*. De weg uit de ‘verwarde tijden’ was niet verdwaald en verdoold verdergaan, maar eerst een stap terug, terug naar familie en gezin, oude waarden en normen. *Reculer pour mieux*

Lely staart naar het wateroppervlak en zegt: ‘Hier zal een stad verrijzen’

sauter. Het resultaat zou dan mooi zijn: ‘We kunnen met vaste grond onder de voeten zelfbewust de toekomst in.’

Buma’s pleidooien werden toen voor rechts, extreem-rechts zelfs, gehouden. Zijn CDA heet nu deel van ‘het brede midden’. Buma overlegde met twee winnende ‘kanners’ uit het brede midden van nu: Rob Jetten van D66 en Henri Bontenbal van het herrezen CDA.

Zij brachten na de zomer allebei een boek uit. Dat van natuur-

kundige Bontenbal heet *Het kan echt anders*. Het is een gedegen werk, bijna een proefschrift, driehonderd bladzijden dik, sociale politiek plus een scheutje filosofie en christendom. Het boek van bestuurskundige Jetten is vijf keer zo dun, misschien in de vakantie geschreven, en draagt de titel *Hoe het wél kan*.

Ging het bij Bos vooral over solidariteit, bij Buma over moraal, bij hun opvolgers als premier-kandidaat gaat het erover hoe Nederland uit de stilstand te krijgen. Zoals de stilstand in de bouw. Als je de 24 bladzijden leest die Bontenbal eraan besteedt, snap je de hele bouwproblematiek. Alle oplossingen klinken doordacht en overtuigend – modulair bouwen! – maar ook, eh, een beetje bescheiden: ‘een straatje erbij’. Zo sluit Bontenbal aan bij Buma: gezin, buurt, voorzieningen en, vooruit, ook wat Voorzienigheid.

Nee, dan Jettens boekje. De ondertitel zegt het al: *Alleen echte doorbraken brengen*

Nederland vooruit. Zijn voorbeelden zijn de Deltawerken die na ‘de Ramp’ in 1953 werden aangevat, en de EemsEnergyTerminal. Die werd in de acute energiecrisis die volgde op de Russische inval in Oekraïne in februari 2022 binnen acht maanden geopend. Crises leiden tot onmogelijk geachte prestaties.

Nu moet dat onmogelijke gebeuren in een tijd van een chronische crisis: het huizentekort. Dus moeten er tien steden worden gebouwd, zoals IJstad voor de kust van Almere. We moeten weer groots denken, zoals Cornelis Lely deed.

En zo betreedt oud-Klimaatminister Jetten mijn geboorte- grond, al lag die een paar polders verder in het noordoosten. Hij vertelt Lely’s Genesis-verhaal zo: ‘Een ingenieur, in zijn wollen jas en met een pet tegen de wind. Hij staart naar het vlakke wateroppervlak en zegt tegen zijn collega’s: “Hier zal een stad verrijzen.”’

Afsluitdijk, nieuwe polders, nieuw land, klaar. Jetten: ‘Dit was

Nederland op z’n meest visionair (...) Ik hou van dit verhaal.’

Op drie bladzijden is het inderdaad een mooi verhaal. De werkelijkheid achter ‘fanatieke fantasten’ als Lely is iets langdrager.

Over die Zuiderzeewerken begon koning Willem III in 1873. In 1950 kregen mijn ouders de huissleutels in Emmeloord, in 1967 betrokken de eerste bewoners

‘Kan niet ligt op het kerkhof. En wil niet ligt ernaast’

Lelystad, in 1976 gebeurde dat in Almere, meer dan een eeuw later dus.

Bontenbal wil niet meer dan ‘een straatje erbij’. Jetten roept als de goochelaar ‘Simsalabim!’

Al dat ‘kan’, het kan je te veel worden gewoon. Maar ja, wat hoorde ik in die polder, bijna elke dag? ‘Kan niet ligt op het kerkhof. En wil niet ligt ernaast.’

Dus laten we optimistisch blijven. Bontenbal begrijpt de problematiek tot in de details en wil aan allerlei knoppen draaien. Maar een Lely is hij niet. Jetten heeft al ministerservaring en wil wel een Lely jr. worden, maar zijn verhaal leest niet alsof hij weet *How Big Things Get Done*. Dat is de titel van een prachtboek, van Bent Flyvbjerg en Dan Gardner, over megaprojecten, en de factoren die succes of falen bepalen.

Dit rijtje bijvoorbeeld:

- Begrijp de risico’s;
- Plan langzaam, handel snel;
- Denk van rechts naar links, ofwel: begin bij het doel en bepaal dan de stappen erheen;
- Groot wordt het beste vanuit het kleine opgebouwd;
- Wees een teamspeler.

Tot slot deze factor:

- Het grootste risico ben je zelf.

Op een foto zag ik op de tafel voor Buma een boek liggen, en las – leve zoom-zoom – de titel: *Groene groei*. Dat doel hebben beide ‘kanners’ in elk geval gemeen, dus ‘het klimaat’ is goed. Nu die huizen nog, van steen of zelfs beton. Het compromis ‘kan’ zijn: waar het ‘kan’ een straatje erbij, en ‘Als ‘t effe kan, ja dan’ ook een hele stad.

Als dit niet kan, zouden de beide ‘kanners’ de slogan van Loe Lap nog eens kunnen overlezen, in deze variant: ‘Als deze parachute niet opengaat, komt u bij de volgende verkiezingen niet meer terug.’

Juwelier Kan in de Amsterdamse Reguliersbreestraat.